

EDİTÖRDEN / From the Editor

Diyanet İlmi Dergi olarak 2018 yılının son sayısını “Dinî Tefekkür” konusuna ayırdık. Dinî terminolojide önemli bir yeri olan tefekkürün İslâm medeniyeti için bugün de önemli bir hareket noktası olabileceği düşünceyiyle tefsirden, felsefeye; psikolojiden Arap diline kadar farklı disiplinlerin katkısı ile dergimiz hazırlandı. Tefekkür kavramının semantik evreni, tefekküre ilişkin Kur’ân’da geçmekte olan temel kavramlar, din-tefekkür ilişkisi, tefekkürün yüzleştiği temel problemler de ele alındı. Zira medeniyetimizin inşasında olduğu gibi günümüz dünyasının içinde bulunduğu problemlere karşı çözüm üretebilmek için de dinî tefekkürün üzerinde durulmalıdır.

İlk makalemiz Muammer Erbaş’ın kaleme aldığı kavramın anlam alanını ortaya koymayı hedefleyen “Kur’ân ve Sünnet Işığında Dinî Tefekküre Dair Bazı Kavramların Tahlili” başlığını taşıyor. Erbaş, makalesinde Kur’ân-ı Kerim’in bizi dinî tefekküre yönlendirdiği, Hz. Peygamber (s.a.s.) ve ashabının da Kur’ân’ın bu yönlendirmesine uygun davrandıklarını vurgulamaktadır. Makalede Kur’ân bağlamında dört aşamadan oluştuğunu ifade edilen dinî tefekkürün anlam alanı, her bir aşamaya delalet eden kavramlar ile ortaya konulmaktadır. Birinci aşamada; kırâat, tilâvet, tertîl, dirâse ve temennî-ümniyye, ikinci aşamada; semâ-istimâ, akıl, ilim ve fıkıh, üçüncü aşamada; zikr-tezekkür, fikr-tefekkür, tedebbür ve nazar ve dördüncü aşamada; ittibâ, imsâk-istimsâk ve ikâme kavramları ele alınmaktadır.

Sadık Kılıç’ın “Kur’ân’da Tefekkürün Semantik Evreni” başlıklı makalesinde ise tefekkürün gerektirdiği çaba vurgulanmakta bunun yanında tefekküre ilişkin temel kavramlar ve onların semantik evreleri sistematik bir şekilde irdelenmektedir. Nazar, tevessüm, taharri, kırâ’a, temhîs, fikr/tefekkür, tahassüs, rüsûh/râsihûn ve ibdâ / Bedî’ gibi anahtar sözcüklerin aslı ve izafî/şer’î bakımdan anlam alanları ortaya konulmaktadır.

“Din–Tefekkür İlişkisi” başlıklı makalede ise Kemal Sözen, dinî ve ahlakî açıdan sıklıkla vurgulanan dinî tefekkürün vasıtaları, engelleri ve ortaya çıkardığı müspet sonuçlar üzerinde durmaktadır. Makelede dinî terminolojide üzerinde durulan bir kavram olmakla beraber tefekkürde bulunmamanın olumsuz sonuçlarına işaret edilmektedir.

Üzerinde önemle durulan tefekkürün bugünün insanı için ne ölçüde mümkün olduğu, hangi sorunlarla karşı karşıya kaldığı konularına da Faruk Karaca “Günümüzde Dinî Tefekkürün Yüzleştiği Temel Problemler” başlıklı makalesinde işaret etmektedir. Tefekkür, geçmiş, gelecek ve şu anı da içeren bir kavramdır. Diğer bir özelliği de sentez ve analiz ile özgün düşünceye ulaşılmasını sağlayan üst düzey bir bilişsel etkinlik olmasıdır. Bu

sebeple insani gelişimin önemli bir güç kaynağı olan tefekkür beraberinde pek çok zorluğu getirmektedir.

Bu zorluklardan biri de hiç şüphesiz Asım Yapıcı'nın "Çatışmacı Söylemin Dinî Tefekküre Etkisi" başlıklı makalesinde dile getirdiği çatışmacı söylemdir. Yapıcı, makalesinde ön yargı ve çatışmacı söylemin dini düşünceyi nasıl olumsuz etkilediğini sosyal psikolojik bir bakışla ortaya koymaktadır. Temel dinî metinlerin yorumlanması, sosyokültürel ortam, farklı dinî yapılarla etkileşim içinde olmak, bireysel faktörler ve zamanın ruhu da dinî düşünceyi şekillendiren unsurlardandır. Bunun yanında dinî düşüncenin inşasında müntesipleri arasında kurucu ve yapıcı bir etkileşimin varlığı da etkilidir. Bu etkileşim olumlu ve yapıcı olduğunda dinî tefekkür zenginleşecek çatışmacı ve dışlayıcı bir karaktere büründüğünde ise tam tersi etkide bulunacaktır.

Dergimizin son makalesi Eyyüp Tanrıverdi'nin "Değerlerin Kültürlerarası Etkileşiminde Çevirinin Değeri" başlıklıdır. Tanrıverdi, makalesinde İslâm düşüncesinin teşekkül sürecinde çeviri faaliyetlerinin katkısını, farklı kültür ve düşüncelerle iletişim ve etkileşime imkân veren medeniyetimizin tarihi tecrübesini ele almaktadır. Böylelikle tercüme faaliyetleri neticesinde hem İslâm kültür havzasında yer bulan toplumların kültürleri korunmuş hem de düşünce dünyamızın zenginleşmesi imkânı söz konusu olmuştur. Bugünün dünyası için de İslâm kültür ortamında benzer, farklı, çelişik ve hatta zıt düşüncelerin varlığını sürdürebilmesine ilişkin bu tarihi tecrübesi çok kıymetli bir örneklik teşkil etmektedir.

"Dinî Tefekkür" özel sayısı olarak çalıştığımız yılın bu son dergisinin ilim dünyamıza katkı sunmasını ve dinî düşünceyi zenginleştirecek yeni ufuklar açmasını temenni ediyorum.

Dr. Fatma Bayraktar Karahan